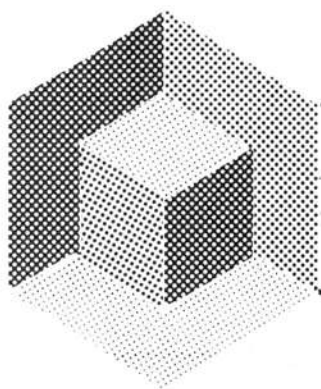

Beszámolók ◦ Szemlék ◦ Közlemények

KÖNYVTÁRAK – KÖNYVTÁRI MUNKA

A Library of Congress jelenlegi katalógusrendszerének felszámolása

A Library of Congress feldolgozási osztálya beszámolót készített a könyvtár katalógusrendszerének felszámolásáról.

Mivel a jelenlegi katalógusrendszer gondozása évek óta sok nehézségbe ütközik, a Library of Congress elhatározta, hogy cédulakatalógusát 1979 végével megszünteti, és új automatizált rendszerre tér át. Jelenleg vizsgálják ennek hatását a munkatársakra, a helyigényre, az automatikus rendszerrel kapcsolatos követelményekre, a bibliográfiai és statisztikai ellenőrzésre, elsősorban pedig a könyvtár használóira. Egyelőre még inkább csak a kérdések felvetésénél, mintsem javaslatok vagy döntések hozatalánál tartanak.

A tervek szerint a jelenlegi katalógus 1980. január 2-ával megszűnik akkor is, ha az új automatikus rendszer még nem készült el teljesen. Ebben az esetben ideiglenes katalógusrendszer hidalja át a régi és az új katalógus közötti űrt. Rátérnek a 2. Angol–Amerikai Katalógizálási Szabályzat és a Dewey 19. kiadásának alkalmazására, de már most lépéseket tesznek a tárgyszórendszer fejlesztésére és finomítására. (Régi katalóguson a Könyvtár valamennyi szolgálati, olvasói, különgyűjteményi stb. katalógusának összessége értendő.)

Az új katalógus magában foglalja majd a Library of Congress 1968 óta létező, géppel olvasható adatbázisát, valamint az alapítása óta készített katalóguscédulákat, kivéve a nem latin betűs művek céduláit. Vannak érvek, amelyek amellet szólnak, hogy a géppel olvasható adatbázis mégse kerüljön az új katalógusba, mivel ehhez a címléírások 4%-át át kellene dolgozni. Ha viszont ez az anyag a megszüntetendő katalógusban marad, ez az utolsó 10 év munkájának megsemmisítését jelentené, vagy olyan átfedésekhez vezethet, melyek hosszú évekig éreztetnék hatásukat. A kérdés még nem dőlt el végleg, de a további elemzések kedvéért egyelőre feltételezzük a géppel olvasható adatbázisok átvételét az új katalógusba.

A járulékos katalógus az 1980-ban induló új ideiglenes katalógus, mely részben a géppel olvasható adatbázis számára 1980-tól készített, részben nem latin betűs művekről hagyományos módon készített katalóguscédulákból áll. Az már nyilvánvaló, hogy az új automatikus katalógusrendszerhez 1980-ra még nem csatlakozik terminál, ezért lesz szükség a járulékos katalógusra is.

A nem latin betűs művek katalógusának többféle megoldási lehetősége közül a legelőnyösebb kiválasztása most van folyamatban. Az anyagi lehetőségektől függ, sikerül-e megoldani, hogy egy rövidített latin betűs változat géppel olvasható formában valamennyi keresési forma számára rendelkezésre álljon.

Katalogizálási problémák is felmerülnek. 1980-tól kezdve kizárólag a 2. Angol–Amerikai Szabályzat lesz érvényben. Ez azonban azt jelenti, hogy az új katalógus hozzávetőleg 1 millió tételének mintegy 49%-a az új rendszertől el fog térni. Ez részben a géppel olvasható adatbázis beolvasztásának, részben egyéb bibliográfiai címléírásoknak a következménye. Ennek orvoslására néhány alaki változtatást eszközölnék. Megvizsgálják pl., vajon olyan tényezők, mint a szerző teljes nevének kiírása figyelembe veendő-e. Egyes eltéréseken azonban nem változtatnak.

A tárgyszórendszerrel kapcsolatban szóba került a British Library által a British National Bibliography osztályozására kidolgozott PRECIS (Preserved Context Indexing System) rendszer, mely logikus felépítésével élénk érdeklődést keltett Amerikában is. Ezért a Library of Congress illetékes munkatársai behatóan tanulmányozták esetleges alkalmazásának lehetőségeit, illetve előnyeit és hátrányait. A vizsgálat eredményeként azonban megállapították, hogy a rendszer alkalmazása olyan hatalmas munka- és költségfordítással járna, ami nem áll arányban az elért eredménnyel.

Ehelyett 1978-ban és 1979-ben revízió alá kerül a jelenlegi tárgyszórendszer, és végrehajtják a legszükségesebb változtatásokat, elsősorban a terminológia terén. A tervek szerint a géppel olvasható adatbázis tárgyszavai-

nak módosítását 1978 közepén megkezdik és 1979 végén fejezik be. Ezzel egyszersmind elkészítik az új tárgyszó-jegyzéket az 1980-ban induló munkához. További előnye, hogy a könyvtárakkal még 1980 előtt közölhetik a változtatásokat, és gyorsan előállíthatják az új tárgyszavak teljes jegyzékét mikrofilmen is.

A régi katalógus felszámolása jó alkalmat teremt a raktári jelzetrendszer módosítására is. Elképzelhető, hogy egy-egy dokumentum teljes jelzetét – szak- és raktári jelzetét együttesen – számítógép adja meg. Ez akkor lehetséges, ha valamennyi jelenleg használatos raktári jelzet géppel olvasható formában rendelkezésre áll, vagy ha a jelenlegi rendszert megszüntetik, és teljesen újat kezdenek.

Az utóbbi esetben lényegében a jelenlegi rendszer követhető, azzal a különbséggel, hogy – két-két dokumentum azonos jelzetének elkerülésére – az új rendszerben a betű- és számkombinációk mellé vagy közé tetszőleges jelek (pl. csillag vagy betűk) iktathatók. Ennél a megoldásnál a beiktatott jelek figyelmen kívül hagyásával a régebbi és az újabb könyvek a raktárban minden további nélkül egymás mellé sorolhatók, vagyis a valamilyen logikai szempont szerint összetartozó művek egymás mellé kerülnek. A másik megoldás szerint a raktári jelzet mellé megkülönböztetésül sorszámot vagy évszámot írnak, ami viszont azzal jár, hogy egy-egy szerző egy bizonyos tárgykörben írott művei vagy logikailag összetartozó kötetei elkerülnek egymás mellől. Ezzel szemben egy tárgykör legújabb kiadványai egy csoportban megtalálhatók.

Az időszaki kiadványokkal kapcsolatban egyelőre azt tervezik, hogy megszüntetik a jelenlegi folyóiratbázist, amely 1980-ig mintegy 100 ezer tételt fog tartalmazni. A monográfiákkal ellentétben az új rendszerbe bekerülnek a nem latin betűs folyóiratok is. Címváltozás esetén az új katalógusban utalni fognak a régi címre, ez azonban fordítva nem lehetséges, hiszen a régi cím csupán a felszámolt katalógusban szerepel. A folyóiratok nemcsak a géppel olvasható adatbázisban fognak szerepelni, hanem – némileg rövidített formában – a járulékos katalógusban is.

Ami a régi és új katalógus között kiépítendő kapcsolatot illeti, itt az előnyök és hátrányok mérlegelése után négy megoldás között választhatnak. A régi és új katalógusok közötti teljes oda-vissza utalásoktól a részleges utalásokon keresztül a rendszeres utalások elhagyásáig terjedő változatokban általában a feldolgozás idő- és munkaigénye áll szemben a keresésre fordítandó munkával.

A régi katalógus fenntartásával és kezelésével kapcsolatban ugyancsak több lehetőség került szóba. A katalógus teljes felszámolása esetén a kezelő személyzet felszabadul, az anyag mikrofilmen tárolható. Ebben az esetben azonban semmiféle változtatás (pl. törlés) már nem hajtható végre. Részleges megszüntetés esetén szükség van kezelőszemélyzetre, és a katalógus mikrofilmezésé-

nek sincs túl sok értelme. Az utólagos változtatások viszont végrehajthatók. A katalógus csökkentése, azaz a géppel olvasható adatbázis kiemelése a katalógusból azzal az előnnyel járna, hogy jóval kisebb anyag kerülne mikrofilmezésre és kevesebb lenne az átfedés a katalógusok között. Ezt a csökkentést azonban addig nem lehet végrehajtani, amíg az automatikus katalógus nem működik olyan megbízhatóan, hogy a járulékos katalógusról le lehessen mondani. A kártyák kiemelése is költséges.

Döntés még nincs. A Kaliforniai Egyetem Könyvtára évekkel ezelőtt elhatározta katalógusának felszámolását. Tapasztalatai minden bizonnyal hasznosak lesznek a Library of Congress számára is.

/Freezing the Library of Congress Catalog = Library of Congress Information Bulletin, 37. köt. 9. sz. 1978. p. 152–156./

(Dezső Zsigmondné)

Az amerikai Kongresszusi Könyvtár átszervezése

Az amerikai Kongresszusi Könyvtárban a legutóbbi időben sokat foglalkoztak egy nagyobb szabású átszervezés részleteivel, míg végül vitaalakként olyan tervezet, illetve szervezeti vázlat készült (1. táblázat), amelynek megvalósítása a jelenlegi nehéz körülmények között is lehetséges. (A táblázatot lásd a 360–361. oldalakon.)

A táblázatban közölt szervezeti egységek keretein belül végrehajtott átszervezések hátterét, az egyes egységek új szerkezeti és személyzeti felépítését és feladatait a hivatkozott forrás 1978. április 14-i, 15. száma ismerteti.

Az átszervezési terv lényegében öt különböző forrásból származó javaslat kombinációja.

Könyvhivatal és Tudományos Tanács szervezése az igazgató titkárságához kapcsolva azt jelzi, hogy a Könyvtár szorosabbá kívánja fűzni kapcsolatait az olvasókkal és nagyobb hangsúlyt helyez a gyűjtemények kialakítására és fejlesztésére.

A Copyright Iroda átszervezésének nyilvánvaló célja, hogy megbirkózzék az 1978. januárjától az új copyright rendelkezések következtében rá váró megnövekedett feladatokkal.

A Könyvtár nagyobb változásokat léptet életbe a tudományos olvasók jobb ellátására. A változások lényege, hogy ugyanolyan fontosságot adnak az állományhasználatnak, mint a beszerzésnek és a feldolgozásnak.

A feldolgozás során az egyedüli változás, hogy a beszerzés, illetve válogatás közelebb kerül az igazgatóhoz. Minden további változás akkor következik, ha a feldolgozást automatizálják.

Az új szervezetnek tükröznie kell a könyvtár négy fő feladatát: